

GÖTEBORGS UNIVERSITET
FILOSOFI, LINGVISTIK OCH VETENSKAPSTEORI

”- Kolla ja gjorde ett *aeroplane!*”

en studie om hur tvåspråkiga barn förhåller sig till en enspråkig policy

Självständigt arbete 15 hp
LI1301 Lingvistik, fördjupningskurs
VT 2014
Författare: Juliana Zapata
Handledare: Sally Boyd
Examinator: Åsa Abelin

Sammandrag

Den här uppsatsen presenterar en fältstudie som undersöker språkpolicy i en engelskspråkig förskola i Sverige, och framförallt undersöker hur den fungerar i praktiken. Förskolan är officiellt sett engelskspråkig, och personalen leder majoriteten av sin verksamhet på engelska. Dock agerar inte personalen som språkpoliser i de fall då barn och föräldrar talar andra språk än just engelska. Barnen på förskolan samt deras föräldrar bidrar till en tvåspråkig miljö när de talar svenska i synnerhet och även andra modersmål sinsemellan.

Barnen uppvisar i det insamlade materialet att de har olika preferenser till de två olika språken som förekommer mest på förskolan, det vill säga svenska och engelska. De barn som är engelskdominanta tenderar att kodväxla mindre än de svenskdominanta. Barnen visar även tendenser att dras till andra barn som är dominanta i det språk de själva föredrar.

Uppsatsen ämnar undersöka hur barn lär sig att hantera sin tvåspråkighet i en enspråkspolicy. Alltså inte hur de förvärvar sin språkliga kompetens, utan snarare hur de lär sig att hantera själva språkkunskapen i sin interaktion till andra på förskolan. För att besvara uppsatsens syfte presenteras exempel från en fyraåringens faktiska interaktion i den här specifika förskolemiljön, och vidare analyseras de språkliga mönster som förekommer i en CA-inspirerad analys.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Bakgrund – tidigare forskning.....	5
2.1 Tvåspråkighet och attityder	5
2.2 Enspråkighet som norm.....	6
2.3 Kodväxlingens funktioner.....	8
3. Syfte & frågeställning.....	10
4. Metod & material.....	10
4.1 SPIFFI – ett forskningsprojekt.....	10
4.2 Metod – avgränsning.....	11
4.3 Conversation Analysis (CA).....	11
4.4 Material.....	12
4.5 Metod för transkription.....	14
5. Resultat & analys.....	14
5.1 Språkpolicy i den undersökta förskolan.....	14
5.2 Analys av transkriptioner.....	15
5.3 Transkription – <i>aeroplane</i>	15
5.4 Transkription - <i>gungor</i>	18
5.5 Transkription - <i>scissors</i>	20
5.6 Transkription - <i>squeeza</i>	23
5.7 Transkription - <i>bokläsning</i>	25
6. Diskussion.....	26
7. Sammanfattning.....	29
8. Appendix – tecken och symboler för transkription.....	32
9. Litteraturlista.....	33

1. Inledning

I samband med en ökad globalisering sprider sig språk världen över. Historiskt sett har dagens språkbrukare fler språk i sin repertoar än någonsin tidigare (Myers-Scotton, 2000). Sverige, liksom många andra länder, blir alltmer mångkulturellt (SOU 1997:157). Av de barn som går i svenska förskolor idag kommer mer än 15 % av dem från ett flerspråkigt familjeförhållande, och detta är en siffra som växer snarare än minskar (Björk-Willén, Gruber, & Puskás, 2013).

Att tala mer än ett språk är alltså idag något vanligt förekommande, ändå är begreppet tvåspråkighet ett fenomen som uppfattas med olika attityder. Inom en smal akademisk värld råder en mer positiv attityd och tvåspråkighet ses som en resurs. Utanför den begränsade världen finns en mer problematiserande och negativ syn gentemot tvåspråkighet (Wei, 2007). Hur attityder mot tvåspråkighet har sett ut genom historien presenteras kort i 2.1 Tvåspråkighet och attityder. Trots utökad två- och flerspråkighet så menar flera forskare att normen om enspråkighet lever kvar (Lindberg, 2002). Detta tas upp mer i 2.2 Enspråkighet som norm.

Hur går tvåspråkighet och normen om enspråkighet ihop? Pondera en miljö där flera språkbrukare delar mer än ett gemensamt språk, men av någon anledning endast ett språk brukas. Är det möjligt? Och i så fall kan man benämna den miljön som en renodlad enspråkig miljö?

Tvåspråkighetsforskaren Wei (2007) menar att språk inte är en funktion man plötsligt kan stänga av, istället är kunskapen och medvetenheten om de andra språken ständigt närvarande oavsett vilket språk som brukas för stunden (Wei, 2007). Detta tas upp i 2.1 Tvåspråkighet och attityder.

Kan normen om enspråkighet tillämpas i en tvåspråkig miljö? Kan språkanvändandet regleras i form av språkpolicy? Hur utspelar sig då denna språkpolicy i praktiken hos tvåspråkiga barn?

2. Bakgrund – tidigare forskning

2.1 Tvåspråkighet och attityder

Något som kan vara väsentligt att poängtera är att det finns en del föreställningar om tvåspråkighet. Tvåspråkighet har genom historien uppfattats väldigt ensidigt med fokus på nackdelar snarare än fördelar. Mellan 1900-1960-talet ansågs det att barn som talade två språk hade en halverad kunskap, och således begränsades i sin intellektuella utveckling. Det var inte ovanligt att man tvättade munnen med tvål eller agade de barn som var tvåspråkiga med käppar (Wei, 2007).

I Sverige drev den svenska staten från och med 1880-talet en strikt försvenskning av skolorna, bl. a. i norra Sverige och i gränsbyggnaden. Ett exempel där tvåspråkiga barn drabbades är Tornedalen. Här undertrycktes den finskspråkiga kultur som fanns, till förmån för det svenska språket. Detta tog sig i uttryck bl. a. i form av ett förbud mot att tala *meänkieli*, en finsk varietet, på skolans område. De tvåspråkiga barn som bröt denna regel blev bestraffade på olika sätt. Det var först 1957 som staten offentliggjorde ett fribrev för *meänkieli* på skolorna (Wande, 1984).

Först efter 60-talet utvecklades en mer nyanserad bild av tvåspråkighet i samband med en politisk rörelse med rötter i USA, som förespråkade språkrättigheter (Wei, 2007). Idag är tvåspråkighet en företeelse som förekommer mer ideligen och dessutom uppfattas som en tillgång (Bjar & Liberg, 2010).

Tvåspråkighetsforskaren Wei (2007) ifrågasätter jämförelsen mellan två- & enspråkighet i sin antologi *The Biligualism Reader*, och menar att det är en orealistisk tanke att förvänta sig att tvåspråkiga kan hålla isär språken. Vidare argumenterar Wei (2007) för att hjärnan försöker hålla reda på två (ibland fler) språkliga system samtidigt och den kunskap man förvärvat i ett språk, inte är något man kan välja att koppla bort när man tillämpar ett annat språk (Wei, 2007).

Wei (2007) resonerar vidare ”It is important to emphasise that bilingual speakers have a unique linguistic and psychological profile; their two languages are constantly in different states of activation; they are able to call upon their linguistic knowledge and resources according to the context and adapt their behaviour to the task in hand.” (s. 15) (Wei, 2007).

2.2 Enspråkighet som norm

Lindberg (2002) menar i sin artikel *Myter om tvåspråkighet*, att det fortfarande råder en allmän kritisk inställning till tvåspråkighet. Normen om *dubbel enspråkighet* tas upp som exempel i artikeln, ett begrepp myntat av Jørgensen och Holmen (1997) (Lindberg, 2002).

Termen bygger på föreställningen om att enspråkighet är en språklig norm, och att tvåspråkiga bör anpassa sig efter den. Begreppet omfattar den förväntan som finns kring att tvåspråkiga bör tala respektive språk med samma precision som modersmålstalare. Och därtill även att användandet av de båda språken bör hållas isär i så stor utsträckning som möjligt, både i vardagen och i själva språkinlärandet. Något som Jørgensen och Holmen (1997) ifrågasätter (Lindberg, 2002).

Jørgensen och Holmen (1997) resonerar att man bör se förvärvandet av flera språk ur en *integrerad tvåspråkighetsnorm*, där fokus läggs på hur man utnyttjar och använder sig av den sammanställda språkliga kompetensen som resurs. Lindberg (2002) anser att språkforskare idag är enade om att underhållet av både modersmål och andraspråk är något som gynnar den kognitiva utvecklingen i allmänhet, och därför bör uppmuntras (Lindberg, 2002).

Vidare resonerar Lindberg (2002) för att den allmänna normen av enspråkighet genererar en negativ attityd gentemot tvåspråkighet. Exempelvis fenomen som *kodväxling*¹, som vid en första anblick lätt kan bedömas som ett symptom på

¹ kodväxling innebär att en talare alternerar och blandar två olika språk i ett och samma yttrande (Wei, 2007).

bristfällig språklig kompetens. Lindberg (2002) hävdar motsatsen och pekar på hur tvåspråkigas språkbruk skiljer sig från enspråkigas. Tvåspråkiga använder sina olika språk i olika kontexter beroende på miljö, situation, samtalspartner etc., och på så sätt kompletterar de olika språken varandra i den tvåspråkiges vardag (Lindberg, 2002).

Ett exempel där språkforskare har förespråkats en slags enspråksnorm är under debatten angående tvåspråkiga skolor i Finland, hösten 2011. Finland är officiellt ett tvåspråkigt land, med finska som ett dominerande språk och svenska som ett svagare. Det råder två delade meningar i debatten, något som Boyd & Palviainen (2012) delar in i två kategorier, *preservationister* som är i majoritet och *idealister* (Boyd & Palviainen, 2012).

Tvåspråkighetsforskaren Allardt (2011) som varit aktiv i debatten tillhör preservationisterna som förespråkar separata svenska skolor. Allardt (2011) menar att införandet av tvåspråkiga svenskfinska skolor skulle utgöra ett hot för det svenska språkets fortlevnad i Finland och argumenterar för att ”..det både ändamålsenligt, rimligt och viktigt att bevara den finlandssvenska skolan som ett så svenskt rum som möjligt.” (Allardt, 2011, 23 september). Förmodligen är en enspråksnorm idag närmre till hands när det gäller ’svagare’ språk, så som svenskan är i Finland.

Enspråkighet är i allmänhet något som i många fall representerar en språklig norm, något som inte nödvändigtvis speglar verkligheten som den ser ut idag. Det faktum att de flesta individer i världen snarare är två- eller flerspråkiga, som följd av globaliseringen, är något som diskuteras livligt (Myers-Scotton, 2000). Kanske har vi snart inga renodlade enspråkiga talare kvar?

Med det i åtanke är även Sverige idag mer mångkulturellt än tidigare (SOU 1997:157). I *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* menar Björk-Willén (2013) att ”Flerspråkiga barngrupper börjar sannolikt också bli mer regel än undantag på dagens förskolor och mångfaldsfrågor torde vara frågor som på något plan rör alla förskolor idag.” (s. 145) (Björk-Willén et al., 2013).

2.3 Kodväxlingens funktioner

En vanlig företeelse bland tvåspråkig interaktion är kodväxling (Wei, 2007). Tvåspråkighetsforskaren Poplack (1980) presenterar exempel på hur kodväxling bland vuxna talare kan se ut i sin studie *Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español*. De olika exemplen i studien är hämtade från en Puertoricansk tvåspråkig miljö i East Harlem, New York. Talarna pratar både engelska och spanska, och Poplack (1980) menar att kodväxlingen här fungerar som en *identitetsmarkör* (Poplack, 1980).

(13) a. Ay, ¡qué CUTE [kju] se ve! (34/202)

'How cute he looks!'

b. Eso es un TEAM [tiŋ]: 'Palo Viejo'. (37/42)

That's a a team: Palo Viejo".

c. En ese tiempo había muchos JUNKIES [jɔŋki]. (34/40)

'At that time there were a lot of junkies'.

(s. 598) (Poplack, 1980).

Notera att de engelska inslagen i yttrandena integreras i frasen med ett spanskliknande uttal. Exempelvis ordet *junkies* som presenteras i 13c, som här uttalas [jɔŋki], produceras inte med det finala -s ljudet. Något som skiljer sig från ett mer amerikanskt engelskt uttal av ordet. I sin studie understryker Poplack (1980) att kodväxling kräver höga språkkunskaper i respektive språk, och resonerar för att "... code-switching is a verbal skill requiring a large degree of linguistic competence in more than one language, rather than a defect arising from insufficient knowledge of one or the other." (s. 615) (Poplack, 1980).

I avhandlingen *Code-switching for all practical purposes: Bilingual organization of children's play*, presenterar Cromdal (2000) några av Auers exempel på kodväxlingens funktioner. Den främsta distinktionen är mellan *diskursrelaterad* och *deltagarrelaterad* kodväxling (Cromdal, 2000).

Den diskursrelaterade växlingen omfattar bl. a. *changing the participant constellation*, vilket innebär att man reducerar eller ökar omfattningen av samtalsdeltagare i samband med kodväxlingen. I samma kategori hittas även *topical cohesion*, vilket innefattar de sekvenser där samtalsdeltagarna talar om ett ämne på ett språk, och vidare växlar språk i samband med att man växlar samtalsämne (Cromdal, 2000).

Den deltagarrelaterade växlingen omfattar bl. a. sekvenser av *language negotiation*, vilket innebär att samtalsdeltagarna genom interaktion med varandra tillsammans kommer fram till ett praktiskt sätt att kommunicera verbalt. Här visar deltagarna vilket språk de föredrar att kommunicera på, samtidigt som de tar hänsyn till de andra deltagarnas preferenser (Cromdal, 2000).

Cromdal (2000) utreder vidare att kodväxling även kan användas av talaren för att distansera sig till en samtalsdeltagare, en så kallad *building bilingual oppositions*. Exempel på detta visas i en transkription som redogör för hur äldre barns kodväxling kan se ut. Barnen i den här transkriptionen är mellan 6-8 och ett halvt år.

Excerpt 2. TRESPASSING [Kajsa and Beatrice are in the koja, spreading moss on the 'floor'.]

```
01          ((Gustav climbs up, entering the koja))
02  Kajsa:  HEY you don't get up h[ere (.5)] †NO::
03  Gustav:                [höhhe  ] I just wa[nted
04  Kajsa:                [YOU GET DOW:N THERE
05          (.) get DOWN      ((steps on Gustav's foot))
06  Gustav: I know many ways to get up here
07  Kajsa:  >mähallå< gå †NER DÅ [:: ((Kajsa pokes him on the nose))
08          >hey< get †DOWN
```

(s. 210) (Cromdal, 2000)

Cromdal (2000) föreslår att kodväxlingen som Kajsa yttrar riktat mot Gustav på rad 7 i transkriptionen, används av Kajsa för att distansera sig från Gustav. På samma gång är det ett sätt att ytterligare markera en invändning och protest mot Gustavs vistelse i kojans. Interaktionen i transkriptionen eskalerar stegvis mot en konflikt, och Cromdal

(2000) resonerar vidare att tillgången till två gemensamma språk tillåter Kajsa att med växlingen markera sin skiljaktighet mot Gustav (Cromdal, 2000).

3. Syfte & frågeställning

Den här uppsatsen är en empirisk studie som fokuserar på ett 4-årigt barns faktiska språkanvändande i en engelskspråkig förskolemiljö i Sverige. Syftet är att undersöka hur barnet lär sig hantera sin tvåspråkighet på förskolan. I vilka situationer byter barnet från engelska till svenska, och vice versa? Med vilka samtalspartner? Jag har begränsat mig till ett barn för att lättare kunna hitta språkliga mönster att analysera.

4. Metod & material

4.1 SPIFFI – ett forskningsprojekt

Den här uppsatsen har grund i ett större pågående forskningsprojekt, *SPIFFI - Språkpolicy i flerspråkiga förskolor och familjer: institutionella och vardagliga praktiker*, som leds av Polly Björk-Willén. Forskningsprojektet studerar förskolor i Sverige vars verksamhet förs på ett annat språk än svenska. Vidare ämnar projektet undersöka dessa förskolors språkpolicy och hur de fungerar i praktiken, samt hur flerspråkigheten bland småbarn i Sverige ser ut.

Metodologiskt omfattar SPIFFI sex delstudier. En undersöker språkpolicy på ett övergripande nationellt plan och de övriga studerar enstaka förskolors språkpolicy och de familjers, vars barn går på förskolan, språkliga praktik.

I samband med SPIFFI genomförs ett etnografiskt fältarbete och insamling av data i de berörda förskolorna. Det insamlade materialet består av intervjuer med rektorer, förskollärare och föräldrar, samt videoinspelningar av språkligt samspel både på förskolan och i familjernas hem.

I projektbeskrivningen för SPIFFI förklaras att fokus i samspelssituationerna kommer läggas på deltagarnas språkval och språkrelaterade fenomen som bl. a. kodväxling och *metaspråkliga kommentarer*². Detta för att i detalj kunna synliggöra och analysera olika språkliga normer och hur de reproduceras. Vidare ämnar projektet närmre undersöka barnet som aktör i den språkliga socialisationsprocessen.

En av SPIFFIs delstudier äger rum i en engelskspråkig förskola under projektledning av Sally Boyd. Den här uppsatsen baserar sig på analyser av data som jag samlat in från denna förskola.

4.2 Metod - avgränsning

Metoden för den här undersökningen är en CA-inspirerad samtalsanalys vars föremål är inspelningar från en fältstudie i en engelskspråkig förskola. Till den här uppsatsen har jag valt att begränsa den empiriska datainsamlingen till ljud- och videoupptagning enbart hämtad på själva förskolan. Det vill säga att varken intervjuer med förskolelärare eller inspelningar i familjernas hem har använts. Detta för att anpassa materialet rent storleksmässigt till den här uppsatsen.

4.3 Conversation Analysis (CA)

Undersökningen är inspirerad av Conversation Analysis (CA), som är ett tvärvetenskapligt forskningsområde som har sina rötter bland annat i sociologin. CA är en metod för samtalsanalys vars mål är att undersöka faktiskt samtal och detta helst i så naturliga vardagliga miljöer som möjligt (Norrby, 2004).

När man talar om samtalsanalys spelar kontext stor roll, de yttranden som genereras i ett samtal är beroende av kontexten samtidigt som de påverkar den. Arbetsmetoden skiljer sig från andra forskningsområden i den mån att man för en analys så

² *Metaspråk* eller metaspråkliga kommentarer innebär att man använder ett språk för att tala om ett annat språk, ett så kallat *objektspråk* (Cromdal, 2000).

förutsättningslöst som möjligt. Externa sociala faktorer har inte samma vikt i analysen. Man går alltså inte utanför den inspelade kontexten, sociala kategorier som exempelvis pojke/flicka, svensk- eller engelskdominant är inte relevant inom CA. Istället utgår man helt från materialet och söker upprepande mönster i det, som man sedan bygger sina slutsatser på (Norrby, 2004).

Forskare som tillämpar CA utgår från dessa fyra grundläggande principer:

1. All interaktion är strukturerad
2. Alla bidrag till interaktionen är såväl kontextberoende som kontextförnyande
3. Alla detaljer i interaktionen är potentiellt av värde och inget kan således avfärdas som irrelevant, slumpartat eller felaktigt
4. Studiet av social interaktion sker bäst genom att studera naturlig ”äkta” interaktion (s. 34) (Norrby, 2004)

CA-transkription innehåller tecken och symboler som markerar pauser, skratt, gester och samtidigt tal. Det som slutligen är av värde att analysera ur ett CA-perspektiv är alltså inte bara innehållet i ett yttrande i sig, utan även hur det sägs (Norrby, 2004).

När det kommer till hur barn interagerar med varandra tar man hänsyn till att de fortfarande befinner sig i språkutvecklingsprocessen och därför är gester och annan icke-verbal kommunikation av stor vikt inom samtalsanalys (Sidnell & Stivers, 2013).

4.4 Material

De data som har använts för analys är flera videoinspelningar men även en ljudinspelning, alltsammans hämtade vid två olika tillfällen då jag besökt förskolan. Varför jag bara har använt mig av en ljudinspelning och inte fler, är att jag i ett tidigt stadium upptäckte att väsentlig information faller bort då man enbart fångar upp ljud och inte bild. Viktiga kommunikativa medel såsom gester, minspel, vem talaren och lyssnaren har ögonkontakt med är sådant som kan vara av intresse i en samtalsanalys och vidare något som bara fastnar på video.

Idén med fältarbete i barnens naturliga miljöer är att fånga upp naturligt tal. Dock är det svårt att påstå att två fältarbetare med video- och ljudinspelare går helt obemärkt i barnens förskolemiljö. Det finns, vid olika tillfällen i det insamlade materialet, dokumentation på att barnen frågar och pratar om sagda utrustning. Jag har valt att inte ta med dessa sekvenser då vår medtagna utrustning inte är en del av barnens vardagliga miljö.

Den här uppsatsen följer ett specifikt barns språktillägnande, barnet har kodnamnet Laura. Uppsatsen innefattar även inspelningar från andra barn i förskoleklassen, då det är barns språkliga interaktion som analyseras, dock involverar alla utvalda sekvenser Laura som en av samtalsdeltagarna. De barn som deltar i den här studien är runt 3-4års åldern, och genom SPIFFI har godkännande för video- och ljudupptagning getts från både föräldrar, rektor och förskolepersonal.

Laura valdes av den anledning att hon tidigt under studien uppvisade att hon behärskar båda språken väl som förekommer på förskolan, det vill säga engelska och svenska. Dessutom växlar hon aktivt mellan dessa två när hon interagerar med förskolebarn, personal och andra vuxna, en företeelse som flera av barnen på förskolan uppvisar i varierande utsträckning. Laura, som är 4 år, är en av de äldre i barngruppen och har varit på förskolan en längre tid.

Därtill bör tilläggas att Laura i det insamlade materialet uppvisar att hon i sin interaktion till andra barn på förskolan tillämpar svenska mest frekvent, med andra ord kan man säga att hon tillhör de barn som är tryggare i det svenska språket jämfört med engelska. Lauras språkliga bakgrund kommer inte att tas hänsyn till i denna studie. Detta för att man inom CA inte tar hänsyn till social bakgrund, om inte det görs relevant i interaktionen, och dessutom har jag inte haft tillgång till intervjuer med varken Lauras föräldrar eller förskolepersonal.

4.5 Metod för transkription

Jag har gjort en grov transkription av den del av det inspelade materialet jag finner intressant nog att vidare analysera enligt uppsatsens syfte. Till detta har jag använt mig av programmet CLAN (Computerized Language ANalysis).

De tecken och symboler som brukas i själva transkriptionerna är en förenklad version över Heritages (1989) principer som Norrby (2004) presenterar i *Samtalsanalys – Så gör vi när vi pratar med varandra* (Norrby, 2004). En redogörelse för de tecken som används i transkriptionerna och vad de symboliserar hittas i 8. Appendix

5. Resultat & analys

5.1 Språkpolicy i den undersökta förskolan

Enligt svensk skollag måste minst 50 % av undervisningen i grundskolan vara på svenska, detta gäller även tvåspråkiga skolor (SFS 2011:185). Policyn gäller dock inte på förskolenivå och den förskola som fokusbarnet går i är officiellt en engelskspråkig förskola. Något som är värt att poängtera är att pedagogerna på förskolan är väldigt konsekventa med att föra sin verksamhet på engelska, de talar således enbart engelska med varandra och barnen med ytterst få undantag³.

Skyltar figurerar på skolans område som uppmanar besökare att endast tala engelska, de lyder ”Thank you for speaking English in the Pre-school area”. Trots denna tydliga språkpolicy förekommer det att föräldrar och syskon i samband med lämningar och hämtningar talar andra språk än engelska, i de insamlade observationerna förekommer både svenska och andra modersmål vid dessa tillfällen.

³ Undantagen innefattar de tillfällen då personalen använder svenska som stödspråk i sin kommunikation till barnen, men detta är något som förekommer väldigt sällan i det material jag lyckats samla in. Svenska tillämpas även av personal i samband med vissa lexikala uttryck som t ex *fredagsmys*.

Även barnen själva i samspel med varandra talar och leker varierande på svenska och engelska. Förskolepersonalen agerar inte som språkpoliser i de fall barnen väljer att tala svenska sinsemellan. Något som dock är viktigt att poängtera är att barnen huvudsakligen håller sig till ett språk i taget och tenderar även att dras till andra barn som använder sig av samma språk som de känner sig tryggare i. De barn som är engelskdominanta växlar sällan till svenska, medan de barn som är svenskdominanta tenderar att växla mer mellan språken på förskolan.

På ett sätt kan det uttryckas som att den språkpolicy som förs i förskolan kan uppfattas vara i enlighet med normen om enspråkighet. Även om det inte nödvändigtvis är något uttalat visar resultaten av den här studien att barnen uppfattar och förhåller sig till regeln om enspråkighet. Detta är dock inte något som i praktiken utesluter tvåspråkighet i barnens eller besökarnas interaktion. Däremot håller barnen på att lära sig den enspråkiga normen för interaktion medan de växlar mellan språken. Detta presenteras senare i analysen av transkriptionerna.

5.2 Analys av transkriptioner

Laura är det barn som följs i denna studie, de andra barnen som är deltagare i transkriptionerna har även de tilldelats kodnamn. Likaså står kodnamnen R1 och R2 för forskare (researcher), alltså mig och min forskarkollega. Det kan vara väsentligt att nämna att varken pedagoger som jobbar på förskolan eller föräldrar förekommer i de utvalda transkriptionerna, således är vi, de två forskarna, de enda vuxna som är samtalsdeltagare i de utvalda exemplen.

5.3 Transkription - *aeroplane*

I den första transkriptionen som presenteras börjar inspelningen med att barnen sitter runt ett bord med olika aktiviteter. R1 och R2 sitter vid samma bord. På ena sidan av bordet sitter Lucia och pärlar ett halsband och Laura sitter och tittar på, samt hjälper till att välja pärlor. På andra sidan av bordet sitter Natalia och ritar, hon ber så

småningom R1 att få sin teckning ihopvikt till ett pappersflygplan, den här frågan ställs av Natalia på engelska. R1 viker ett pappersflygplan åt Natalia.

1 @Begin
2 @Languages: eng, swe, CA
3 @Participants: Laura, Lucia, Natalia, R1, R2
4 @Options: CA
5 @Media: Clip16.mov, video
6 @Transkriber: Juliana Zapata 2014-03-26 -
7 @Dependent: com
8 %tim: 00:07:23
9 %com: Inspelningen börjar med att barnen sitter runt ett bord med
10 olika aktiviteter. På ena sidan av bordet sitter Lucia och pärlar ett
11 halsband, Laura hjälper till att välja pärlor. På andra sidan
12 bordet sitter Natalia och ritar, och ber småningom R1 att få sin
13 teckning ihopvikt till ett pappersflygplan
14 *Lucia °men ja vill ha den°
15 %com: MUMLAR
16 *Laura: mmm (.) men ja kan ha- ta den hem o sen ta ja den ti skolan du få
17 ta den om ja jö du
18 %com: VIFTAR MED HANDEN EMELLAN SIG OCH LUCIA
19 o ja o du o ja o du hela dagen lång †
20 *Lucia:
21 %com: NICKAR
22 ja †
23 *Laura: **de gö vi**
24 *Lucia: <°men inte [p å l ör d a : g]°>
25 %com: **NATALIA SPRINGER RUNT BORDET MOT LUCIA OCH LAURA OCH HÅLLER UPP**
26 **SITT PAPPERSFLYGPLAN HÖGT**
27 *Natalia: **+[kolla ja gjorde ett] aeroplane men Lucia+**
28 %com: SORL I BAKGRUNDEN
29 *Natalia: **+ja ha gjort en aeroplane, Lucia, ja har aeroplane, aeroplane+**
30 %com: **NATALIA HÅLLER PAPPERSFLYGPLANET MELLAN LAURAS OCH LUCIAS HUVUDEN**
31 *Natalia: **(.) ja gör en aeroplane Lucia**
32 **(3.4)**
33 %com: **LAURA TITTAR PÅ PAPPERSFLYGPLANET, LUCIA LYFTER INTE BLICKEN FRÅN**
34 **SITT PÄRLANDE. NATALIA SPRINGER VIDARE. LAURA FÖLJER NATALIA MED**
35 **BLICKEN MEDAN HON SPRINGER IVÄG OCH VÄNDER SEDAN BLICKEN MOT R1**
36 *Laura: **I- I know how to do a big aeroplane**
37 *R1: you also know
38 *Laura: should show you (.) with this
39 %com: **LAURA TAR TAG I EN TECKNING SOM LIGGER PÅ BORDET**
40 *R1: is that your painting
41 *Laura: no (2.7), hold here , like this
42 %com: **LAURA VIKER TECKNINGEN PÅ MITTEN, LUCIA SUGER PÅ PÄRLSNÖRET OCH**
43 **TITTAR HALVT PÅ VAD LAURA GÖR MEN OCKSÅ RUNT OMKRING I RUMMET, LAURA**
44 **VIKER UPP KANTER PÅ TECKNINGEN OCH TITTAR PÅ R1, HÅLLER UPP**
45 **TECKNINGEN SOM NU ÄR ETT PAPPERSFLYGPLAN**
46 *Laura: **like this is a big kind of plane**
47 %com: R1 NICKAR
48 *R2: mm
49 %com: **LAURA LÄGGER NER FLYGPLANET OCH FORTSÄTTER PÄRLA MED LUCIA**
50 *Laura: **Luseja † (.) me oj me † de rosa skulle ju vara där**
51 %com: **PEKAR PÅ EN PÄRLA OCH TITTAR PÅ LUCIA, LUCIA LYFTER INTE BLICKEN**
52 **FRÅN PÄRLHALSBANDET**
53 *Laura: **men det gå bra ändå (.) vi tar den efter den (.) >eller hur<**

I transkriptionen ser vi att Natalia berättar för Lucia på rad 27, 29 och 31 att hon har gjort ett pappersflygplan med frasen ”kolla jag gjorde ett aeroplane”. Frasen upprepas

och förekommer även i formerna ”..en aeroplane” och ”..gör en aeroplane”. Det är tydligt att Natalia riktar sig mot Lucia, alltså ett annat förskolebarn när hon säger det. Delvis syns detta rent fysiskt, precis innan orden yttras så rör sig Natalia mot Lucia (rad 25), och medan de yttras håller Natalia pappersflygplanet (som hon talar om) nära Lucias synfält (rad 30).

Dessutom säger hon också Lucias namn upprepade gånger i yttrandet, förmodligen för att försöka påkalla hennes uppmärksamhet och få någon slags respons. Responsen uteblir, då både Lucia och Laura sitter tysta. Lucia, som är den tilltalade, lyfter dessutom inte ens blicken från sitt pärlande (rad 33-34), och kanske just därför fortsätter Natalia att upprepa frasen flera gånger tills hon tröttnar och springer vidare (rad 34).

Natalias yttrande i sig är en kodväxling mellan svenska och engelska, och det är bara ordet *aeroplane* (sv. *flygplan*, i detta fall pappersflygplan) som sägs på engelska. Anledningen till detta kan vara flera. Ett förslag är att det är ett aktuellt ord i kontexten, eftersom Natalia strax innan har frågat om hjälp att få vika ett pappersflygplan på engelska. Ytterligare ett förslag är att ordet *pappersflygplan* är längre och svårare att uttala än just *aeroplane*. Något som är intressant är att det kodväxlande yttrandet riktar sig mot ett annat barn och alltså inte en vuxen.

På rad 23 ser vi att Laura pratar med Lucia på svenska medan de pärlar, då hon säger ”de gö vi”, även på raderna innan kan vi se att de båda barnen talar svenska med varandra. Därefter sitter Laura tyst medan Natalia talar om för Lucia att hon gjort ett pappersflygplan. Det är först på raderna 34-35 som vi ser i metakommentaren att Laura vänder blicken till R1, alltså en vuxen samtalspartner, och växlar till engelska ”I- I know how to do a big aeroplane” (rad 36).

Laura viker sitt egna pappersflygplan och fortsätter att tala på engelska medan hon riktar sig till R1, detta vet vi då hon simultant tittar på R1 (rad 43-45). När den handlingen är slutförd får hon respons av både R1 och R2 i form av nickanden och

hummanden (rad 47-48). Sedan riktar Laura sig återigen till Lucia och deras pärlande och växlar i samband med detta tillbaks till svenska på rad 49-53.

Det mönster vi kan se i den här första transkriptionen är att barnen förefaller ha lärt sig prata engelska med alla vuxna på skolans område, och alltså inte bara förskolepersonalen. Laura växlar till engelska när hon riktar sig till R1, en vuxen, och svenska när hon riktar sig till Lucia, ett barn. Dessutom förekommer kodväxling i de fall barnen pratar med varandra. I kontextbeskrivningen före själva transkriptionen nämndes det att Natalia hade bett R1, en vuxen, om hjälp på engelska. Sedan ser vi tydligt i transkriptionen att Natalia kodväxlar när hon talar till Lucia i yttrandet ”kolla, ja gjorde ett *aeroplane!*”.

5.4 Transkription - *gungor*

Nästa transkription utspelar sig utomhus vid en gungställning, barnen gungar två och två. I en gunga sitter Laura med Maria och i gungan bredvid sitter Lucia med Ellen. Barnen är inte alltid med på bild i den här inspelningen, dels gungar de i olika takt och fart, dels riktas kameran stundvis bort från gungställningen. Det är alltså något begränsat med information om den icke-verbala kommunikationen i just den här inspelningen. Det var dessutom en rätt blåsigt dag när inspelningen ägde rum, något som orsakat störningar i ljudupptagningen, vilket förklarar att det emellanåt har varit svårt att transkribera delar av yttrandena.

```
1 @Begin
2 @Languages: eng, swe, CA
3 @Participants: Laura, Lucia, Ellen, Maria, R2
4 @Options: CA
5 @Media: 00016, video
6 @Transcriber: Juliana Zapata 2014-03-27
7 @Dependent: com
8 %tim: 00:00:08
9 %com Barnen i inspelningen sitter och gungar. Laura och Maria sitter på
10 en gunga och Lucia och Ellen på en gunga bredvid, barnen är inte
11 alltid med i bild och vinden blåser vilket gör det svårare att
12 alltid höra tydligt vad de säger
13 %com MARIA NYNNAR HÖGT
14 *Laura: [ xx flowers ]
15 *Lucia: [Laura † Laura † ](.) Laura vet du va::d † (.) Laura † (.)
16 Laura † La-
17 *Laura: du få vänta (3.5) nu kan du
18 *Ellen: this is not so high
19 *Lucia: ehm- (.) på sommaren fyller ja år då går ja xxx
20 *Laura: de gå ja inte
```

21 %com LAURA TITTAR PÅ MARIA, R2 SOM FILMAR OCH MOT ELLENS OCH LUCIAS
22 GUNGA
23 *Laura: men på sommaren ↑ fyller ja år o då (.) så går man på xxx
24 låtsas fyll- fyller ja år (.) o sen får ja ha mi-
25 o sen få in (.) sen ska ja ha en elmo-tårta ↑ (.)
26 o ja komme- o ja komme få en fiskeda:m ↑
27 *Lucia: Laura ↑ vet du [v a : :]
28 %com LAURA TITTAR PÅ MARIA OCH PRATAR LÄGRE
29 *Laura: [it's really jummy] like xxx
30 *Maria: and I love chocolate xxx
31 *Laura: I like ice-cream
32 *Lucia: [Laura ↑ (.) Laura ↑]
33 *Laura: [xx and godis an- and xx] it's really my favorite and ice-
34 cream ↑ (.)I like ice-cream
35 %com SORL I BAKGRUNDEN, LAURA TAR FART SÅ ATT GUNGAN GUNGAR HÖGRE
36 (39.6)
37 *Maria: °i don't want to swi::ng°
38 *Laura: hey my boot ↑
39 %com EN AV LAURAS GUMMISTÖVLAR RAMLAR AV I FARTEN, SKRATT
40 *Laura: *ma boot*
41 %com LAURA SKRATTAR
42 *Maria: wha you doin (.)
43 %com LAURA TAR PÅ SIG GUMMISTÖVELN
44 *Laura: xxx my overall, this is (.) better, I need to stand up (.)
45 a [little bit]
46 *Maria: [no, it's enough] swing
47 *Laura: okay
48 *Ellen: Laura ↑
49 %com MARIA GÅR AV GUNGAN
50 *Ellen: Laura ↑ Laura ↑
51 *Laura: ja
52 %com LAURA OCH ELLEN TITTAR PÅ VARANDRA
53 *Ellen: e- we were high ↓
54 *Laura: °yeah i know, but xxx° Vivianne ↑ vill du gunga med mig
55 %com LAURA KUPAR HANDEN BREDVID MUNNEN OCH TITTAR BORT MOT NÅGON
56 SOM INTE ÄR MED PÅ BILD MEN FÖRMODLIGEN ÄR VIVIANNE
57 *Laura: Vivianne vill du gunga me mej ↑
58 *R2: ops, op op op
59 %com VIVIANNE KOMMER GÅENDES MOT GUNGSTÄLLNINGEN OCH GÅR VÄLDIGT NÄRA
60 DEN ANDRA GUNGAN SOM FORTFARANDE ÄR I FART

I den här transkriptionen är det nästan enbart interaktion mellan barnen. Vi kan tydligt se att Laura växlar mellan svenska och engelska beroende på vem hon talar med. Exempelvis raderna 15-17 där Lucia ropar efter Laura och Laura svarar med ”du få vänta”, liksom den första transkriptionen så fortsätter Laura och Lucia att tilltala varandra på svenska. På rad nr 21-26 riktar sig Laura mot flera talare samtidigt, detta vet vi då hon tittar på flera av barnen (rad 21), när hon berättar om sin kommande födelsedag på svenska.

Sedan vänder Laura sig till Maria och växlar till engelska, men fortsätter på samma tema, denna gång mer specifikt om själva födelsedagstårtan ”it’s really jummy..” (28 och 29). Att det är Maria som Laura talar till märks eftersom hon tittar direkt på Maria när hon växlar till engelska. Dessutom sänker Laura rösten något i detta yttrande (rad

28), så att bara de närmsta samtalsdeltagarna kan höra, i detta fall är Maria närmst då hon sitter på samma gunga som Laura. En kodväxling träder fram på rad 33, trots att vissa delar av yttrandet är ohörbara ser vi både orden *godis* och *ice-cream* i samma mening. Det kodväxlande yttrandet är riktat till ett barn, Maria.

Ellen ropar efter Laura som slutligen svarar henne på rad 50-54. Vi kan bekräfta att de talar med varandra eftersom de har ögonkontakt (rad 52). Laura verkar förvänta sig att Ellen ska tala svenska med henne när hon svarar på hennes tilltal med ordet ”ja” (51), men växlar snabbt språk då Ellen visar sig tala på engelska med henne. Detta ser vi i de två följande raderna när Ellen säger ”we we’re high” (52) och Laura besvarar med ”yeah i know but..” (54).

Just rad 54 är speciellt intressant, för här växlar Laura återigen tillbaka till svenska i samma yttrande. Hon börjar med att svara Ellens tilltal på engelska med ”yeah i know but..”, vidare till att tilltala ett nytt barn i samma sekvens på svenska ”..Vivianne, vill du gunga med mig?”. Vi kan alltså läsa i transkriptionen att hon växlar mellan två talare samtidigt som hon växlar mellan engelska och svenska.

Det mönster som framstår ur den här transkriptionen är att Laura tydligt visar att hon förknippar och tillämpar engelska resp. svenska till olika barn. Jag har tidigare i uppsatsen redogjort för att det finns tendenser av att vissa barn använder något av språken (engelska eller svenska) mer frekvent än det andra. Det är troligt att Laura, likväl de andra barnen i gruppen som är tvåspråkiga, uppmärksammat detta och tillämpar de språk hon tror kan underlätta kommunikationen i den specifika kontexten. Vi ser även ett exempel på kodväxling (rad 33) och detta är återigen i samband med interaktion med annat barn.

5.5 Transkription - *scissors*

Den tredje transkriptionen är den enda ljudinspelningen, alltså inte videoinspelning, som jag valt att använda. Jag nämnde tidigare att viktig information som gester och ögonkontakt försvinner i ren auditiv inspelning. I just det här fallet så hann jag

anteckna en del icke-verbal kommunikation. Tilläggas bör också att det här inspelade materialet är ett av de första material som jag samlat in, således har jag inte hunnit presentera mig för barnen och varken Laura eller de andra barnen vet vem jag är eller varför jag är på förskolan. Än mindre vet de vilket språk jag talar och ifall jag är svensk- eller engelskdominant.

Barnen sitter med olika aktiviteter vid ett bord, R1 står en bit ifrån bordet. Laura, Natalia och Lucia sitter och pärlar halsband och Julia ritar. Lauras halsbandssnöre har blivit utnött och spretigt av allt pärlande, det är alltså svårt att trä nya pärlor på den. I dessa fall förekommer det att förskolepersonalen hjälper till med att klippa av den spetiga toppen av snöret så att det går att pärla på nytt.

```
1 @Begin
2 @Languages: eng, swe, CA
3 @Participants: Laura, Lucia, Natalia, Julia, R1, Abraham
4 @Options: CA
5 @Media: STE-007, audio
6 @Transcriber: Juliana Zapata 2014-03-26 -
7 @Dependent: com
8 %tim: 00:00:08
9 @com: Laura, Natalia och Lucia sitter och pärlar halsband och Julia
10 ritar. Lauras pärlsnöre har blivit utnött av allt pärlande och det
11 är nu svårt att trä på den pärlor. Natalia pratar om sin
12 mammas mormor.
13 *Laura: du gjorde fel Luseja
14 %com: TAPPAR EN PÄRLA PÅ GOVLET
15 *Laura: a:h † mm-
16 (5.1)
17 %com: SORL I BAKGRUNDEN, STOLSBEN SKRAPAR MOT GOLVET, LAURA PLOCKAR UPP
18 PÄRLAN
19 *Laura: vi jör en sån hä först
20 *Natalia: kolla mojmoj † <m::in m:ammas mojmoje>
21 (5.7)
22 %com: SORL I BAKGRUNDEN
23 *Natalia: Lucia, ja se min <mammas mojmoj> (.) min mojmoj tat e min
24 mojmoj Nata[lias mojmoj ]e
25 *Abraham: [det står såhä]
26 *Laura: e- de hä går inte heller (.)
27 %com: VÄNDER BLICKEN TILL R1 (.)
28 *Laura: can we have a sak- en- n cut here
29 %com: GESTIKULERAR KLIPPRÖRELSER MED PEKFINGER OCH LÅNGFINGER OCH
30 TITTAR PÅ R1
31 *R1: what did you say, if you can have a (.)
32 *Julia: scissors
33 *R1: scissors
34 %com: R1 NICKAR
35 *Lucia: scissor † scissor †
36 *R1: scissor you should ask your (.) teacher †
37 (4.2)
38 *Natalia: Lucia titta inte okej
39 %com: SORL I BAKGRUNDEN
```

I början i transkriptionen talar Laura och Lucia på svenska med varandra, sedan växlar Laura snabbt till engelska då hon talar till R1. Det är något vi förstår att hon gör eftersom hon strax innan yttrandet vänder blicken mot R1 (rad 27). ”Can we have a sak-..” (rad 28), här kan vi tydligt se att Laura på olika sätt försöker kommunicera till R1 att hon behöver en sax (rad 27-30). Det är något som inledningsvis påminner om kodväxling ”can we have a sak-..” (rad 28), med vad som gissningsvis är det avbrutna ordet *sax* på svenska. Något som är utmärkande med denna rad är att Laura stoppar sig själv i yttrandet.

Vi kan i transkriptionen läsa att inget annat barn pratar samtidigt, och därför anta att avbrottet är självförvållat. Laura fortsätter i samma mening ”en- n cut here” (rad 28), något som avslöjar vad hon efterfrågar. Det är tydligt att Laura försöker pratar runt ordet *sax*. På följande rad försöker Laura dessutom kompensera med icke-verbal kommunikation, hon gestikulerar med fingrarna och imiterar klipprörelser (rad 29), vidare något som tyder på att det faktiskt är en sax hon pratar om. Vad som slutligen bekräftar detta är att hon på rad 35 upprepar ordet ”scissors” efter att både Julia och R1 försökt hjälpa till att hitta ’rätt’ ord.

Det mönster som kan läsas av i just den här kontexten är att Laura återigen visar att hon lärt sig att prata engelska med vuxna på förskolan, även ’nya’ vuxna, jag nämnde tidigare att detta var första mötet med R1. Vidare visar Laura att hon tenderar att försöka undvika kodväxling i samtal med vuxen. När hon riktar sig mot R1 hejdar hon sig vid en kodväxling (rad 28), Laura avbryter sig själv mitt i ordet *sax*, och medan hon letar efter en engelsk motsvarighet kompenserar hon med ickeverbal kommunikation (rad 29) och försöker tala runt ordet ”en- n cut here” (rad 28). Själva stoppanget i sig visar att Laura är medveten om att hon bryter mot en regel.

Vi har sett i de tidigare transkriptionerna att Laura och de andra barnen kan kodväxla i samtal. Materialet visar också att kodväxling tar sig i uttryck på olika sätt i samtal med andra band jämfört med samtal med vuxna. Vi vet också att kodväxling är något som

skulle bryta mot normen om enspråkighet, och likaså en enspråkspolicy, något som barnen förmodligen förknippar med interaktion med vuxna på förskolan.

5.6 Transkription - *squeeza*

I följande transkription har barnen suttit och lekt med trolldag vid ett bord, R1 sitter en bit ifrån. Barnen har blivit tillsagda av förskolepersonalen att plocka undan efter sig eftersom det snart är dags för mellanmål. De har blivit försedda med en påse att lägga trolldagen i.

```
1 @Begin
2 @Languages: eng, swe, CA
3 @Participants: Laura, Lucia, Ellen
4 @Options: CA
5 @Media: 00043.mp4 , video
6 @Transcriber: Juliana Zapata 2014-03-27 -
7 @Dependent: com
8 %tim: 00:01:16
9 %com: Laura, Ellen och Lucia sitter vid ett bord, de har lekt med
10 play-doh ett tag, det är nu dags att plocka ihop inför mellanmålet
11 och fröken Stella har försett barnen med en påse att lägga degen i,
12 Laura håller i påsen i luften vid sin sittplats
13 *Lucia: Ellen Laura:: †
14 (3.6)
15 %com: LUCIA BALANSERAR EN STOR DEGKLUMP AV PLAY-DOH I EN HAND, LAURA
16 TITTAR PÅ HENNES HAND OCH FLYTTAR PLAY-DOH-PÅSEN OVANFÖR BORDET
17 *Lucia: nu kommer ramla den u:t † (.)
18 *Ellen: min ska inte va [ m ä ]
19 %com: LUCIA SLÄPPER DEGEN OCH MISSAR PÅSEN
20 *Lucia: [ s e † ]
21 %com: LUCIA TITTAR PÅ LAURA
22 *Ellen: den här lilla e min
23 %com: ELLEN HÅLLER UPP EN LITEN DEGKLUMP SOM HON RULLAT IHOP TILL EN
24 BOLL
25 *Ellen: <tada> †
26 %com: LUCIA SLÄPPER DEGEN OCH TRÄFFAR PÅSEN, ELLEN TAPPAR SIN
27 DEGKLUMP SOM RULLAR PÅ BORDET
28 *Ellen: ah † ne:: min
29 %com: ELLEN STRÄCKER SIG EFTER DEN LILLA DEGKLUMPEN OCH PLOCKAR UPP DEN,
30 LAURA TITTAR PÅ ELLEN SAMTIDIGT SOM HON LYFTER PÅSEN BAKOM RYGGEN
31 PÅ SIG, LUCIA STRÄCKER SIG EFTER PÅSEN
32 *Lucia: men ja skulle squeeza den
33 %com: LUCIA KLÄMMER PÅ PÅSEN SOM ÄR FYLLED AV DEG OCH LUFT, LAURA LÄGGER
34 TILLBAKA PÅSEN PÅ BORDET
35 *Lucia: °ja men ja ska play doa de- xx° †
36 %com: PÅSEN HAMNAR ÅTER PÅ BORDET OCH LUCIA OCH LAURA TRYCKER PÅ
37 DEGEN GENOM PÅSEN MOT BORDET SKRATT
38 *Ellen: du va ja-
```

Laura, Ellen och Lucia talar i princip bara på svenska med varandra i den här transkriptionen. Undantag hittar vi dock, både på rad 32 och 35, då kodväxling förekommer. Lucia talar om trolldagen när hon säger ”men jag skulle *squeeza* den” (rad 32). Ordet *squeeza* är mycket troligt en hybrid av det engelska verbet *to squeeze*,

som ungefär motsvarar det svenska verbet *klämma*. I den här kontexten böjer Lucia ordet i analogi med svenskans *klämma* då suffixet *-a* appliceras, och således blir *squeez-a*. En sådan blandform där två språk interageras med varandra är vanlig inom kodväxling (Poplack, 1980).

Vi ser på rad 31 att Lucia sträcker sig efter påsen med trolldeg när hon säger yttrandet (rad 32) och vi ser även Lauras reaktion på rad 33-34. Lauras respons visar att hon inte ifrågasätter yttrandet med kodväxling då hon klämmer på trolldegen samt flyttar påsen närmre Lucia. Vi kan jämföra det med att Laura till exempel inte säger ”Vad säger du?” eller ”Vad betyder *squeeza*?”, istället är Laura tillmötesgående och flyttar trolldegen närmre Lucia (rad 33-34).

Liknande morfologisk integrering hittar vi på rad 35, när Lucia säger ”ja men ja ska play doa de-”. Det är här lite svårare att riktigt veta vad Lucia menar med det här yttrandet. Ordet *play doh*, vilket motsvarar det svenska ordet *trolldeg*, är i själva verket ett substantiv och inte ett verb. Även detta ord böjs dock i analogi med svenskans verb *klämma*, då suffixet *-a* appliceras och således blir *play doh-a*.

Meningen (rad 35) sägs i samma kontext och har dessutom samma meningsuppbyggnad som exemplet innan (rad 32). Jämför ”men ja skulle *squeeza* den” (rad 32) och ”ja men ja skulle *play doa de-*” (rad 35). UpprepanDET är något som tyder på att Lucia försöker kommunicera samma budskap som tidigare. Kanske söker hon efter den svenska motsvarigheten *klämma*?

Något som är intressant här är Lauras respons till Lucias yttrande. Yttrandet verkar uppfattas som fullt begripligt och kodväxlingen som något normalt, detta kan vi se då Laura slutligen lägger påsen med trolldeg på bordet (rad 36-37), där den nu är inom räckhåll för Lucia att kunna klämma på degen.

Den regel som verkar gälla i Lauras och Lucias interna språk till varandra är att de i första hand talar svenska sinsemellan men även att kodväxling är tillåtet. Detta är ett mönster som skiljer sig från samtal med vuxna på förskolan, som vi såg i förra

transkriptionen, där engelska är det primära språket och kodväxling är något som barnen, vilket Laura ger exempel på, till synes försöker undvika.

5.7 Transkription - bokläsning

I den sista transkriptionen sitter Laura och Lucia och tittar i böcker. De sitter med varsin bok och pekar på bilderna, samt leker att de läser för varandra. Böckerna är skrivna på engelska och används i förskolans verksamhet.

```
1 @Begin
2 @Languages: eng, swe, CA
3 @Participants: Laura, Lucia
4 @Options: CA
5 @Media: Bokläsning Laura och Lucia, video
6 @Transkriber: Juliana Zapata 2014-04-24 -
7 @Dependent: com
8 %tim: 00:00:36
9 %com: Laura och Lucia sitter och pekar samt bläddrar i böcker och leker
10 att de läser för varandra
11 *Laura: elephant (.) who
12 %com: LAURA PEKAR I SIN BOK
13 *Lucia: ja tittar inte xx
14 %com: LUCIA TITTAR NER I SITT KNÄ
15 *Laura: Lucia >titta här< (.)
16 %com: LAURA TITTAR PÅ LUCIA, LUCIA TITTAR I LAURAS BOK
17 *Lucia: men ja ja ja ska rida på en snake
18 *Laura: men >titta< >Lucia<
19 %com: BÅDA TITTAR I LAURAS BOK OCH LAURA PEKAR
20 *Laura: elephant (.) sitting on poo on the toilet take paper xx and
21 put it in the (bum-bum)
22 %com: BARNEN TITTAR PÅ VARANDRA OCH SKATTAR
```

Här ser vi att Laura pekar i sin bok och leker att hon läser på engelska ”elephant who..” på rad 11-12. Lucia talar om för Laura att hon inte tittar i boken på svenska ”ja tittar inte” och tittar dessutom demonstrativt ner i sitt knä när hon säger detta (rad 13-14). Laura försöker uppmana Lucia att titta vidare i hennes bok eftersom hon vill läsa, detta gör hon upprepade gånger på svenska. Exempelvis rad 18 då hon säger ”men titta Lucia”. På rad 19-21 har Laura lyckats få Lucias uppmärksamhet, Lucia följer nu med blicken på bilderna som Laura pekar på. Laura börjar leka att hon läser och när hon gör detta växlar hon återigen till engelska ”elephant sitting on..” (rad 20).

Vi finner ytterligare en kodväxling i den här transkriptionen när Lucia säger meningen ”men ja ja ja ska rida på en *snake*” (rad 17). Det här är ett återkommande fenomen i Lauras och Lucias interna språk.

Det mönster vi hittar i den här transkriptionen är användandet av metaspråkliga kommentarer. Laura leker att hon läser på engelska, detta märks eftersom hon pekar på bilderna när hon talar engelska, vilket i den här kontexten alltså blir ett objektspråk. När de två barnen tittar på varandra och talar om själva leken, d.v.s. huruvida de ska fortsätta leka bokläsning eller ej, så talar de i metakommentarer på svenska. Svenska är således metaspråket i den här kontexten.

Det Laura och Lucia uppvisar här en speciell intern språklig praxis, de leker främst på svenska med varandra, men engelskan kan komma in på olika sätt. Engelskan förekommer här både som objektspråk och i kodväxling. Dock kan vi fastslå att Lauras och Lucias interna språk förutsätter att de leker på svenska med varandra med några engelska inslag.

6. Diskussion

Det råder idag en allmän inställning till tvåspråkiga som förhåller sig till normen om enspråkighet (Lindberg, 2002). Samtidigt vet vi att tvåspråkighet är något som sprider sig världen över och det diskuteras huruvida inte två- och flerspråkighet är regel snarare än undantag (Myers-Scotton, 2000). Tvåspråkighet tar sig i uttryck på olika sätt, ett vanligt fenomen är kodväxling. Exempelvis används kodväxling som identitetsmarkör (Poplack, 1980). Dessutom kodväxlar talare i samband med byte av samtalspartner eller samtalsämne (Cromdal, 2000).

Den här uppsatsen ämnar ge exempel på och utreda hur ett barn lär sig hantera sin tvåspråkighet på en engelskspråkig förskola, och hur barnet förhåller sig till förskolans språkpolicy. Den undersökta förskolans språkpolicy är explicit sett en modifierad enspråkspolicy, där engelska är det officiella språket. Implicit sett är språkpolicyn

tillåtande för fler språk, då personalen exempelvis inte agerar som språkpoliser när barn och föräldrar talar andra språk än engelska.

På förskolan råder alltså en modifierad enspråkspolicy, som kan tolkas vara i linje med normen om enspråkighet. Barnen, som är runt 3-4 år, är inte lika påverkade av normen om enspråkighet i samhället i stort, men vi har sett upprepade mönster i materialet där barnen visar att de på ett eller annat sätt förhåller sig till förskolans interna språkpolicy. Exempelvis växlar barnen till engelska när de riktar sig till vuxna på förskolans område, detta gäller både den välbekanta förskolepersonalen och nya obekanta vuxna. Enspråkspolicyn är således något barnen förknippar med interaktion till vuxna på förskolans område.

Därtill har vi sett exempel där fokusbarnet Laura påbörjar en kodväxling men sedan avbryter sig själv i ett samtal med vuxen. Tillämpandet av kodväxling skulle bryta mot normen om enspråkighet, just för att det innebär en blandning mellan två språk (Wei, 2007). Detta kan kontrasteras mot de exempel som visar att barnen kodväxlar när de interagerar med varandra vid flertal tillfällen i materialet. De exempel som förekommer i denna studie är också samma typer av kodväxling man ser hos vuxna (Poplack, 1980).

Vi har sett prov på vuxenliknande kodväxling exempelvis i 5.6 Transkription - *squeeza*, där ett av barnen på förskolan gör yttrandet ”men ja skulle *squeeza* den” (rad 32). Detta är en morfologisk integrering av det engelska ordet *squeeze* i kombination med det svenska verbsuffixet *-a*. Detta kan jämföras med Poplacks (1980) exempel på en fonologisk integrering. Det engelska ordet *junkies* yttras [jɒŋki], med ett uteblivet finalt *-s* ljud, ett uttal som påminner mer om spanska än engelska (Poplack, 1980).

c. En ese tiempo había muchos JUNKIES [jɒŋki]. (34/40)

'At that time there were a lot of junkies'.

(s. 598) (Poplack, 1980).

Vissa barn använder ett av de två olika språken som förekommer på förskolan mer frekvent än det andra. Det finns alltså tecken på att olika barn känner sig mer eller

mindre säkra på olika språk. Engelskdominanta barn tenderar att leka med de barn som är dominanta i samma språk, och samma gäller för de svenskdominanta. Det här handlingssättet är något som i tillfället underlättar kommunikationen mellan barnen (Cromdal, 2000). Därtill också något som är i analogi med normen om enspråkighet (Lindberg, 2002).

Fokusbarnet Lauras språkliga mönster är inte unika, men samtidigt inte generaliserbar för alla barn på förskolan. De engelskdominanta barnen tenderar att inte kodväxla, en företeelse som används mer frekvent bland de svenskdominanta barnen. Något som kanske inte är helt oväntat i den engelskspråkiga förskolans modifierade enspråkspolicy. Laura visar däremot exempel på olika sätt som barn lär sig att handskas med sin tvåspråkighet.

Hon visar i sina interaktionella mönster att hon uppfattat att olika barn är dominanta i olika språk. Laura själv behärskar, och kanske framförallt känner sig trygg i, båda språken. Detta styrks av det faktum att hon använder denna kunskap om sina kamrater när hon interagerar med dem, hon anpassar sig mycket efter samtalspartnern. Något som är en vanlig funktion inom kodväxling (Cromdal, 2000). Sannolikt gör hon detta för att underlätta kommunikationen. Det faktum att tillämpa ett visst språk till ett visst barn är också något som är i riktlinje med normen om enspråkighet (Lindberg, 2002).

Vi ser ytterligare exempel på hur barn lär sig att hantera sin tvåspråkiga kunskap. Laura och Lucia uppvisar ett internt språk dem emellan, där förutsättningen är att interagera på svenska med varandra med några få inslag av engelska. Inslagen av engelska tar sig i form av kodväxling eller metaspråkliga kommentarer. Den här företeelsen är något som alltså bryter mot normen om enspråkighet (Lindberg, 2002). Dessutom påminner det om hur vuxna använder sig av tvåspråkighet (Poplack, 1980).

Alltså, Laura ger exempel på hur ett tvåspråkigt barn förhåller sig till en modifierad enspråkspolicy. Laura tillämpar en engelskspråkig och kodväxlingsfri praxis gentemot vuxna, detta i enlighet med enspråkspolicyn och normen om enspråkighet. Samtidigt som hon i sin interaktion med Lucia och de andra barnen visar en språklig praxis med

betydligt mer komplicerade regler. Vi ser tillämpningen av vissa språk med vissa barn, vi ser metaspråkliga kommentarer och vi ser att kodväxling är mer accepterat i samtal med barn i jämförelse med vuxna på förskolan.

Vi har sett hur ett tvåspråkigt barn tillämpar sina språkliga kunskaper i en, på papperet, engelskspråkig förskola med en modifierad enspråkspolicy. Barnen i förskolegruppen är med och skapar en tvåspråkig miljö med egna interna språkliga regler. De visar även på olika sätt att de noterar och tillämpar den implementerade normen om enspråkighet på förskolan. Resultatet är inte generaliserbart för alla barn på förskolan, exempelvis inte de engelskdominanta barnen som inte kodväxlar på förskolan, men det visar exempel på hur tvåspråkiga barn i allmänhet kan hantera sin språkliga kunskap.

Fokusbarnet Laura uppvisar, och framförallt ger exempel på, hur ett barn kan använda sin förvärvade språkliga kunskap och anpassa den till kontext och samtalspartner för att på bästa sätt nå en lyckad kommunikation.

7. Sammanfattning

Den här uppsatsen är en fältstudie som ämnar undersöka språkpolicy och hur den ter sig i praktiken. Objektet för den här studien har varit en engelskspråkig förskola i Sverige med en modifierad enspråkspolicy, och syftet har varit att undersöka hur barn lär sig att hantera sin tvåspråkighet i denna specifika miljö.

Som bakgrund presenteras en kort redovisning för hur attityder mot tvåspråkighet har utvecklats (Wei, 2007). Vidare till att återknyta den alltmer utbredda tvåspråkigheten till normen om enspråkighet (Lindberg, 2002). Några av kodväxlingens olika funktioner inom interaktion tas upp, tillsammans med exempel på hur kodväxling kan se ut hos äldre barn och vuxna (Cromdal, 2000).

I metoddelen presenteras forskningsprojektet SPIFFI som grund för den här studien. Därtill presenteras forskningsområdet CA i stora drag då analysen är inspirerad av just

CA (Norrby, 2004). Vidare redogörs det insamlade materialet för studien, vilket innebär egna observationer från förskolans språkliga miljö, samt egna framställda transkriptioner från ljud- och videoupptagningar på förskolan.

För att begränsa materialet i storlek har fokus varit på ett barn, med kodnamnet Laura, och hennes interaktioner med andra barn samt oss forskare. Begränsningen motiveras av att det leder till att lättare hitta språkliga mönster i analysen, och på så sätt mer konkret försöka besvara uppsatsens syfte och frågeställning.

De språkliga mönster som har upptäckts i det insamlade materialet är inte generaliserbara för alla barn på förskolan, exempelvis inte de engelskdominanta barn som inte kodväxlar på förskolan. Fokusbarnet visar främst exempel på hur tvåspråkiga barn kan lära sig att hantera sina språkliga kunskaper i en språklig miljö med en modifierad enspråkspolicy.

Ett tydligt språkligt mönster på förskolan är att det är samtalspartnern som avgör språkvalet. I interaktion till vuxna, välbekanta som nya, talar Laura på engelska. Dessutom uppvisas ett motstånd till kodväxling i samtal med vuxen. Det är något som uppkommer i 5.5 Transkription - *scissors*, där Laura stoppar sig själv mitt i en kodväxling i samtal med vuxen. Handlingen av att stoppa sig själv i ett yttrande är något som tyder på att Laura är medveten om att hon bryter mot en regel. Detta talar för att barnen troligtvis förknippar interaktion med vuxna på förskolan med en enspråkspolicy, något som kan anslutas till normen om enspråkighet.

I de fall fokusbarnet interagerar med andra barn så råder ytterligare, mer komplicerade regler. Exempelvis talas här både engelska och svenska beroende på samtalspartner. Laura visar i sin interaktion att det finns en medvetenhet bland barnen om vilka barn som föredrar vilket språk. Att ett språk är knutet till en samtalspartner går även det att anknyta till normen om enspråkighet (Lindberg, 2002).

Därtill bör tilläggas att i interaktion med andra barn så förekommer vuxenliknande kodväxling. Något som tyder på hög språklig kunskap (Poplack, 1980). Kodväxling

förekommer vid flera tillfällen när barnen interagerar med varandra och förefaller bemötas som något mer accepterat i interaktion mellan barnen, jämfört med vuxna. Även metalingvistiska kommentarer förekommer i interaktion mellan två barn.

Laura och Lucia visar prov på att egna språkregler kan skapas mellan tvåspråkiga barn. De ger exempel på internt språk dem emellan, där svenska är dominerande med inslag av engelska.

Fokusbarnet exemplifierar hur ett barn kan organisera och hantera sin förvärvade språkliga kunskap i två olika språk, samt anpassa denna kunskap efter kontext och samtalspartner för att uppnå en så lyckad kommunikation som möjligt. Det är även tydligt att det finns en medvetenhet om den språkpolicy som råder på förskolan, och vi har sett olika exempel på hur barnen kan förhålla sig till den.

För vidare studier hade det varit intressant att framställa transkriptionerna ur en mer fonologisk analys. Detta för att undersöka ifall det förekommer fonologisk integrering i samband med kodväxlingarna, liknande de vi såg i Poplacks (1980) exempel i 2.3 Kodväxlingens funktioner. Alternativt undersöka kodväxling och interaktion vid hämtningar och lämningar, då barnens föräldrar spelar en central roll och fler språk antagligen skulle förekomma. Hur löser barn och föräldrar språkliga glapp?, etc.

Dessutom hade det varit intressant att göra en longitudinell studie. Det finns inspelningar som gjordes för SPIFFIs räkning för ett år sedan. Det hade varit intressant att studera de språkliga mönster som fokusbarnet hade när hon var 3 år. Exempelvis undersöka ifall hon kodväxlade redan då, samt studera eventuella språkval med olika samtalspartner, etc. Vidare hade man kunnat följa upp Laura ytterligare om ett år och på så sett få en långsiktig överblick på hur hennes tvåspråkighet utvecklas och hur hon hanterar den i olika åldrar.

8. Appendix – tecken och symboler för transkription

(.)	paus under 0,5 sek, mikropaus
(0.6)	paus mätt med tiondels sekund
<u>vansinnigt</u>	emfatiskt tryck (stryks under)
va:nsinnigt	förlängning av föregående ljud
va:::nsinnigt	ytterligare förlängning
fan-	avbrutet ord
[]	överlappande tal
°vansinne°	sägs med svag röst
+vansinne+	sägs med högre röst än normalt
BULLER	metakommentarer har versaler
SKRATT	alla skrattar
SKRATTAR	talaren skrattar
vansinne	sägs med skrattande röst
(vansinne)	parantes anger osäker transkription
(x) (xx) (xxx)	omöjligt att höra – antalet x motsvarar antalet ohörbara ljud
<de e vansinne>	långsammare takt än vanligt
>de e vansinne<	snabbare takt än vanligt
↑	stigande ton
↓	tydligt fallande ton

9. Litteraturlista

- Allardt, B. (2011, 23 september). Försvaga inte den finlandssvenska skolan [Blogginlägg]. Hämtad 2014-05-19 från <http://hbl.fi/opinion/lasares-brev/2011-09-23/forsvaga-inte-den-finlandssvenska-skolan>
- Bjar, L., & Liberg, C. (2010). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Björk-Willén, P., Gruber, S., & Puskás, T. (2013). *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag*. Stockholm: Liber.
- Boyd, S., & Palviainen, Å. (2012, 11 december). Bland murar, broar och hav. En diskursanalys av debatten om tvåspråkiga skolor i Huvudstadsbladet och Helsingin Sanomat under hösten 2011 [Konferenshandling]. Hämtad 2014-05-19 från <http://gup.ub.gu.se/publication/167484-bland-murar-broar-och-hav-en-diskursanalys-av-debatten-om-tvasprakiga-skolor-i-huvudstadsbladet-och->
- Cromdal, J. (2000). *Code-switching for all practical purposes: bilingual organization of children's play*. Linköping: Tema, Univ.
- Lindberg, I. (2002). Myter om tvåspråkighet *Språkvård 4*. Stockholm: Språkrådet.
- Myers-Scotton, C. (2000). Why Bilingualism Matters. *American Speech*, 75(3), 290-292. doi:10.1215/00031283-75-3-290
- Norrby, C. (2004). *Samtalsanalys: så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.
- Poplack, S. (1980). "Sometimes I'll start a sentence in Spanish Y TERMINO EN ESPAÑOL": Toward a typology of code-switching. *Linguistics*, 18, 581-618.
- SFS 2011:185. *Grundskoleförordning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Sidnell, J., & Stivers, T. (2013). *The handbook of conversation analysis*. Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Skolverket. (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Hämtad 2014-02-26 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>
- SOU 1997:157. *Barnomsorg och skolkommitténs betänkande: Förslag till läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Wande, E. (1984). Two Finnish minorities in Sweden. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 5(3-4), 225-241. doi:10.1080/01434632.1984.9994154
- Wei, L. (2007). *The bilingualism reader*. New York: Routledge.